

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 13/2 2024 s. 688-709, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN BİR POPÜLER KÜLTÜR ÜRÜNÜ OLAN
MANGAYA DAİR GÖRÜŞLERİ***

Merve VİRDİL**

Neslihan KARAKUŞ***

Geliş Tarihi: 24 Aralık 2023

Kabul Tarihi 26 Nisan 2024

Öz

Çizgi romanlardan üslup ve içeriğindeki çizimlerle ayrılan, Japon kültüründen öğeler barındıran Japon çizgi romanına manga denir. Bu çalışma Türkçe öğretmenlerinin manganın içeriğine ve öğrenciye uygunluğuna dair fikir ve önerilerini almayı ve araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinden öğrencilerinin mangaya olan ilgilerini öğrenmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla Google Forms üzerinden oluşturulan otuz soru Türkiye'nin farklı bölgelerindeki resmî ve özel ortaokullarda görev yapan yirmi iki Türkçe öğretmenine ulaştırılmıştır. Verilen cevaplar Google Surveys üzerinden toplanmış ve veriler içerik analizi yöntemiyle yorumlanmıştır. Araştırma verileri katılımcı öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda beş farklı temaya ayrılarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin daha çok fantastik ve macera içerikli kitapları tercih ettiğini beyan eden Türkçe öğretmenlerinin Japon mangasını ismen bilse de büyük çoğunluğunun manga okumadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda öğretmenler mangaların içeriklerini Türk kültürüne ve çocuğa uygun görmese de yapılacak değişikliklerle manga türünü öğrencilerin okuması taraftarıdır.

Anahtar Sözcükler: Japon mangası, kültür, popüler kültür, kültür endüstrisi, Türkçe öğretmenlerinin görüşleri, çocuk.

**TURKISH TEACHERS' VIEWS ON MANGA AS A POPULAR
CULTURE PRODUCT**

Abstract

Manga is a Japanese comic book that differs from comics in style and content and contains elements from Japanese culture. This study aims to get Turkish teachers' opinions and suggestions about the content of manga and its suitability for students and to learn their students' interest in manga from the Turkish teachers participating in the study. For this purpose, thirty questions created through Google Forms were sent to twenty-two Turkish

* Bu makale, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlanmakta "Popüler Kültürün Çocukların Okuma Alışkanlığına Etkisi: Japon Mangası" başlıklı tezden üretilmiştir.

** Yüksek Lisans Öğrencisi; Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, virdilmerve@icloud.com

*** Doç. Dr.; Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, neslihankarakush@gmail.com

Araştırmanın Etik Kurulu İzni: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Yayın Etik Kurulu, 01.02.2023 tarih ve 2023.02 sayılı karar.

teachers teaching Turkish in public and private secondary schools in different regions of Turkey. The answers were collected via Google Surveys and the data were interpreted by content analysis method. The research data were analyzed by dividing them into five different themes in line with the opinions of the participating teachers. As a result of the research, it was determined that the majority of Turkish teachers, who stated that students mostly prefer books with fantasy and adventure content, do not read manga, although they know Japanese manga by name. At the same time, although the teachers do not see the content of manga as suitable for Turkish culture and children, they are in favor of students reading manga genre with the changes to be made.

Keywords: Japanese manga, popular culture, culture industry, Turkish teacher's opinions, children.

Giriş

Değişen toplum, değişen düzen; aynı zamanda kolektif yapıyı da dönüştürmüş ve onu 21. yüzyıla ait yapmıştır. Kitap mağazalarında bundan on yıl önce rastlanan çok okunan listeleriyle bugünkü çok okunanlar değişim göstermektedir. Çok okunanların da kolektif yapıya göre düzenlendiği düşünülecek olursa toplumun bu genel yapısına yayılmış olan dönüşümün; çocuk edebiyatının içeriğini etik olarak değiştirmese de çocuğun okuduğu kitapları, dergileri; izlediği filmleri ve oynadığı oyunları değiştirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

En temel ihtiyaçlardan biri olan yemek yemek ve bu yemeği hazırlamak için kurulan sofralar, misafirleri ağırlama şekli, düğünler, cenazeler; her birinin yapılış şekli bulunduğu toplumun kültürünün bir parçasıdır. Toplumun her kesimi tarafından bilinen bu ritüellere zaman geçtikçe eklenen yenilikler ve bu yeniliklerin bir endüstri hâline gelmesi, aynı ritüellerin popüler kültürün bir parçası hâline gelmesine sebep olmaktadır.

Toplumun her alanına nüfuz eden popüler kültür ve bunun akabinde kültür endüstrisinin kitaplara da yansıdığı göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Okuma alışkanlığı ise bireylerin okumayı öğrendikten sonra bu eylemi zevkle yapmalarını sağlamak için kazanmaları gereken önemli bir beceridir. Bireyin bir gereksinim olarak algılanması sonucu oluşan okuma eylemini; yaşam boyu, sürekli devam ettirilmesiyle okuma alışkanlığı elde edilmiş olur (Tanju, 2010, s. 31). Kitaplarda bulunan karakterlerin düşünce yapıları, önem verdikleri değerler, yaşam standartları, hâl ve hareketleri, tutumları okuyucuları farkında olarak ya da fark ettirmeden çeşitli açılardan etkilemektedir. Bu açıdan okunan kitapların içerikleri ve kitapta yer alan karakterler ayrı bir önem taşımaktadır (Algül, 2019, s. 207-208).

Özellikle ortaokuldan itibaren öğrencilerin elinde görülen, çizgi romana benzeyen ama özünde çizgi roman da denmeyen, Japon kültürünün vazgeçilmezi ve yumuşak gücü Japon mangası artık Türkiye’de de her kesimin ulaşabileceği bir konumda yer almaktadır.

Bu araştırmada Japon popüler kültürü manga hakkında Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine yer verilmiştir. Kültür, popüler kültür ve kültür endüstrisi üzerinden çocuk kavramı açıklanıp Japon mangası literatürüne değinilecektir. Yirmi iki Türkçe öğretmenin mangaya ve öğrencilerinin okuma alışkanlıklarına dair görüşlerinden elde edilen bulgular yorumlanacaktır.

1. Popüler Kültür Ürünü Olarak Manga ve Çocuk

Kültürün bugün yüzlerce tanımını görmek mümkün. “Üzerinde düşünülen ve her alanda bir tanımlanmış kültür tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi, değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal

toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin” (Türk Dil Kurumu, 2023, URL-1) olarak tanımlanır.

Ziya Gökalp, kültürü “hars” olarak nitelendirir ve harsı da “bir milletin, dininin, ahlakının, sanatının, biliminin birbirleriyle uyum içinde ortaklığı” olarak tanımlar. Harsa dâhil olan şeyler insanların iradeleriyle ortaya çıkmamıştır ve yapay değildir (Gökalp, 2019, s. 39). Gökalp hars ve medeniyet ayrımını harsın duygulardan medeniyetin ise bilgilerden oluşması olarak göstermiştir. İnsanda duyguların iradeye tabii olmayacağını, bu nedenle bir milletin başka bir milletin dinî, ahlaki ve sanatsal duygularını taklit edemeyeceğini düşünür. Diğer yandan medeniyet olarak yükselmek için öncelikle harsın yükselmesi gerektiği görüşündedir (Gökalp, 2019, s. 29, 39).

Cemil Meriç (1986, s. 10, 13-15); kültürü her ülkenin farklı tanımlamasını, sosyolojiye veya antropolojiye göre farklı anlamlara gelmesini eleştirerek ona “bukalemun” der. Kendisi Gökalp’ın hars kelimesini de doğru bulmaz ve kültür için Türkçede en uygun kelimenin İbn Haldun’un kültür ve medeniyeti bir tuttuğu “umran” kelimesini kabul eder. Umran, *amr* kökünden gelir. Bir yerlerde oturmak, biriyle düşüp kalkmak, toprağı işlemek, bir evi zengin hâle getirmektir. Ömür kelimesi de aynı kökten türemiştir.

Mümtaz Turhan’a (2016, s. 36) göre kültür, bir topluluğun sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden ortaya çıkan bir bütündür. Cemiyet içinde mevcut olan her bilgiyi, kıymet ölçülerini, görüş ve zihniyeti, davranış şekillerini ele alır. O, cemiyet mensuplarına has olan ve onu diğer cemiyetlerden ayıran özel bir hayat tarzı ortaya çıkarır. Kültür, dünyaya yaptıklarımız ve onun bize yaptıkları arasındaki diyalektiktir. Kültür, doğal yollarla bize ulaşır. Beynimizle algıladığımız değil; kemiklerimize işlenmiş olandır. İnsanlar konuşma alışkanlıklarını, folkloru, protokolleri, değer yargılarını, benliklerini paylaşmaya başladıklarında kültürü oluştururlar (Eagleton, 2011, s. 39-49).

John Tomlinson’a (2017, s. 35) göre kültür, insanların sembolik pratikler yoluyla anlam inşa etmesidir. Kültürün yayılmasında küreselleşmenin etkisi de önemlidir. Küreselleşme yaşamı karakterize ederek hızla gelişen ve giderek de yoğunlaşan karşılıklı bağlar ve bağımlılıklar ağıdır. Küreselleşmeyle beraber uzaktaki güçler yerel dünyalara nüfuz ederek gündelik anlamlara demirlerler (Tomlinson, 2017, s. 12-51).

Kültür bir milletin varlık sebebi ve şuurudur. Kültürü insan üretir ve o da tıpkı insan gibi gelişir ve değişir. Ancak bu değişimin yönü milletin de geleceğini tayin eder. Millî kültür korunurken bugün sınırları neredeyse olmayan dünyadan kopulmaması milletin yararına olur. Kültürü besleyen kaynakların neler olacağına karar vermek için de millî şuur kullanmak toplumun faydasına olacaktır.

Küreselleşen dünyada özellikle medya ağı içinde her şey hızlıca yayılıp aynı anda dünyanın her yerinden duyulma gücüne sahipken kültürlerin de birbiri üzerinde güç savaşını vermesi kaçınılmazdır. Bu noktada da kültürel emperyalizm kavramı ortaya çıkar. Kültürel emperyalizm, alışkanlıkların ve değerlerin yayılmasıdır. Burada ekonomik güç araçsal rol oynar. Kültürel öğeler, kültür emperyalizminde ekonomik-siyasi hâkimiyetin sağlanması için birer araçtır (Tomlinson, 2020, s. 15). Kültür bir yaşam tarzıdır. Kültürel emperyalizm aracıyla yeni yaşam tarzları ihraç edilerek insanların değişen yaşam tarzlarıyla tüketim kalıplarının, dünyayı algılayış şekillerinin, tavır ve alışkanlıklarının değişmesi amaçlanır (Cebeci, 2003, s. 4).

Japon mangaları kendi ülkesinde bir popüler kültür ürünüdür. Popüler kelimesine etimolojik olarak bakıldığında kelimenin Fransızca *populaire* “halka ait, halka uygun” kökünden türediği görülür. Sözcük Latince *populus* yani “halk” kelimesinden gelir. John Fiske’e (2021, s. 89) göre popüler kültür; toplumsal farklılıkların eşit dağıtılmadığı iktidarlarda daha çelişkili olarak ortaya çıkar. Bu kültür toplumdan izler taşıdığı için iktidar ilişkilerini de içinde barındırmaktadır. Yani iktidarlar bireyleri daha sabit ve tek tipleştirerek popüler kültür yoluyla ellerinde tutarlar. Ahmet Oktay’a (2009, s. 46) göre; popüler kültür, gündelik yaşamın kültürüdür. Dolayısıyla gerçekliğin olumsuz yanlarından kurtulmaya yarayan yapay mutluluklar üretir. Modern insan günlük rutinin içinde yeterince uğraşı varken işten geldiğinde veya gün içinde dertlerinden uzaklaşmak için popüler kültür endüstrisinin ürünlerini kullanır. Theodor Adorno’ya (2021, s. 67) göre kültür endüstrisinin getirdiği asıl yenilik kültürün uzlaşmaz iki ögesini, sanat ile eğlenceyi, kültür endüstrisinin bütünlüğüne tabi kılınmasıdır.

Mangalar, Türkiye’de animeler aracılığıyla popülerleşmeler de Japonya’da animelerin ortaya çıkışı mangalar aracılığıyla olmuştur. Mangaların endüstrileşmesi ve kendi okurları arasında bir kitle oluşturması ister istemez Japon kültürünün de Türkiye’ye girmesine sebep olmuştur.

Mangaların endüstrileşmesi ve popülerleşmesi Türkiye’deki satış fiyatları sebebiyle diğer ülkelere nazaran daha yavaştır. Çünkü popüler olanın aynı zamanda ucuz ve kolay ulaşılabilir olması gerekir. Ancak Türkiye’de mangalar telif sebebiyle yerli kitaplara nazaran daha büyük fiyatlarla satışa sunulmaktadır. Bu durum yine de manga okurlarının bu kültürün içine girmesini engellememiştir. Manga satılan kitap dükkânlarında sadece kitaplarla karşılaşmaz. Aynı zamanda yine manga karakterlerini barındıran kıyafetler, bardaklar, aksesuarlar da satışa sunulur. Böylece Japon mangasının okuyucu kitlesi aynı zamanda bir manga karakteri olarak toplumda yerini alır ve bu durum Japonya’da değil, Türkiye’de gerçekleşir.

Toplumsal kültürü gelecek kuşaklara taşıyacak olanlar yine çocuklar ve gençlerdir. Onların maruz kaldığı kültür ise çocuk ve gençleri bireyselleştirerek bir dünya insanı yapmayı hedefler. Popüler kültür, dünya çocuklarını benzer yapay kültürü tüketmeye zorluyor. Böylece popüler kültür dünyanın ortak kültürü gibi sunulurken âdeta dünyayı yapay bir uygarlığın hâkimiyeti altına sokuyor (Şirin, 2017, s. 34). Önüne getirilen her şeyi tüketmeye çalışan insanın; giydiği kıyafetin, içtiği kahvenin, okuduğu kitabın tekipleştiği bir toplumda çocuğun varlığının ne olduğu da önemli bir sorudur.

İkinci Dünya Savaşı sonrası, çocuğun önceki yüzyıllarda elinden alınmış hakları tek tek verilmeye çalışılır. Yapılan uluslararası anlaşmalar, çocuğun hakları için yayımlanan bildiriler bu dönemde ortaya çıkar. Çocukluk üzerine ilk araştırmalar da aynı döneme denk gelir (Köker, 2007, s. 8-9). Dünya tarihinde nice çocuk, kölelikten özgürlüğe ulaşmış ve nihayetinde birey olarak kabul edilmiştir. Bu uzun süreçte çocuklar sevilip kucaklandığı gibi satılmış, atılmış, öldürülmüş kurban edilmiş ve değersizleştirilmiştir (Baş, 2015, s. 3). Modern dünyaya bakıldığında ise çocuk kavramının ve çocukluğun yeniden değişime uğradığını görmekteyiz.

Bugünün çocuğunu, içinde bulunulan kitle kültürü belirleyip şekillendiriyor ve ortaya yeni bir çocukluk çıkıyor (Atay, 2007, s. 89). Bu çocuklukta ise çocukların okuduğu kitaplar, oynadığı oyuncaklar tek bir elden çıkarak aslında endüstriyel bir hâl alıyor.

Egemen ideoloji kendi kültürünü yayıp ortaya bir kitle kültürü çıkarırken bu durumdan çocuğun etkilenmesi kaçınılmazdır. Popüler kültür endüstri etrafında yayılırken herhangi bir yaş

sınırı getirmeksizin toplumun tamamını hedef alır. En büyük hedef kitle ise çocuklar ve gençlerdir. Çünkü toplumda çocuk ve genç grubu popüler araçları almaya veya kullanmaya daha yatkındırlar (Öztürk ve Bıkmaz, 2007, s. 104). Bu açıdan bakıldığında “Çocukluk yok oldu.” demek yerine çocukluğun sermaye olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Hem çocuklar hem de yetişkinler çocukluğu sermaye yapmış bu endüstrinin karşısında pasif konumdadırlar (Atay, 2007, s. 97).

2. Manga

Türk Dil Kurumuna (2024, URL-2) göre manga Japonlara özgü çizgi romandır. Manga Japoncada çoğunlukla “çizgi roman” anlamında kullanılır. Manga kelimesinin açılımı ise “uçarı, oyunbaz, haşarı resimler”dir (Öztekin, 2008, s. 34). Manganın ortaya çıktığı tarih araştırmacılar tarafından tam olarak bilinmese de genel olarak on ikinci yüzyılda Budist keşişlerin oluşturduğu illüstrasyonlu parşömen kâğıtları manganın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Önceleri halk tarafından bilinmese de zamanla toplumun her kesiminden insanının hayatına da girer. 17. yüzyılın ortalarında Otsu şehrinde popülerlik kazanmasından dolayı da *Otsu-e* olarak adlandırılır (Brenner, 2007, s. 1-2). Hokusai, eserlerinde Çin alfabesinde bulunan rastgele ve resim anlamına gelen man ve ga hecelerini birleştirmiş ve eserlerine manga tanımını yapan ilk kişi olmuştur (Fırat, 2020, s. 338). Edo Dönemi’nde Japonya uzun süredir dünyanın geri kalanından gelen soyutlanmasını korumuştur. Bu daha çok yabancıları dışarda tutarak sosyal düzeni korumaya dayandırılıyordu. Matthew Perry’nin Japonya’ya gelişi ülkeyi dışarıya açılmaya zorladı ve feodal gelenekten kopuş yarattı. Meiji Dönemi’nden sonra Japonya tarım toplumundan dünya gücüne dönüşecek bir sürece girdi. Bu kargaşa ve dönüşüm çapında Batılı tarzda karikatür ve hiciv baskılarından esinlenen yeni çizgi roman endüstrisi eski ve yeni Japonya’nın karışımıydı (Petersen, 2011, s. 126).

İtalyan çizgi romanlarına Fumetto, Kore çizgi romanlarına Manwha isimleriyle hitap etmek çizim stilleri ve anlatım tarzının kültürlerle olan ilişkisinden dolayıdır. Bu nedenle Japon özelliklerini taşıyan, onların kültürünü aktaran çizgi romanlara da manga denir (Çakıl, 2023, s. 11). Japonlar sadece kendi kültürlerinden çıkmış olan çizgi romanlara değil, diğer ülkelerin çizgi romanlarına da manga demeyi tercih etmişlerdir. Ancak diğer ülkeler sadece Japon çizgi romanlarına manga demektedir. Bu durumun sebebi ise mangaların üslupsal duruşudur (Öztekin, 2008, s. 19). Bir çizgi romanı elinize aldığımızda popüler bir eser değilse hangi ülkeye ait olduğunu bilmek zordur. Ancak mangalar kapaklarında bulunan kendine özgü grafik çizimleriyle ne olduğunu belli etmektedir. Bir çizgi roman sol sayfadan itibaren okunurken mangaları arka sayfasından itibaren okunmaya başlanır. Kapakları renkli de olsa içeriği tamamen siyah beyaz ve Japon kültürüne ait resimler ve anlatılarla doludur. İçerik olarak geniş bir yelpazesi olsa da çevirilerde de Japon dilinin seslenme özellikleri kullanılarak kendini yine diğer çizgi romanlardan ayırır.

Manganın çizim stiline tekrarlanan doğası onun popülaritesinin dünya çapında olmasını da sağlamıştır. Bu tutarlı görsel kelime dağarcığı yeni okuyucuların öğrenmesini de sistematik hâle getirir. Aynı zamanda ortak bir grafik kelime dağarcığını paylaşan bu topluluğa girmek üyelerine görsel konuşmacı olarak sosyal bir kimlik sağlar (Boissou, 2010, s. 187).

Ahn’a (2003, s. 12) göre; kronolojik anlamda olmasa da orijinal manga (çizgi roman) serisinden manga, animasyonlu televizyon dizisine veya film özelliklerine veya her iki formata da uyarlanmıştır; bunu animasyon serisinin videolaştırılmış hâli de takip eder. Neredeyse aynı

anda, orijinal film müziği CD'leri, ciltsiz kitaplar, fanzinler ve aksiyon figürleri, oyuncaklar, kırtasiye ürünleri, şekerleme ürünleri gibi çok sayıda karakter ürünü dâhil olmak üzere manga ve anime ile ilgili çeşitli ürünler pazarda dağıtılmaktadır. Japonya'da mangalardan animeler üretilmiştir ve bu görsel dil daha da renklenerek ekranlara yansımıştır. Türkiye 1970'lerde anime, 1980'lerde ise mangayla tanışmış; internetin yaygınlaşmasıyla beraber de seçici bir kitle tarafından anime ve manganın hayran kitlesi oluşmuştur (Fırat, 2017, s. 2). 2000'lerde ise anime ve manga severlerin geneli manga kültürünü ve dolaylı yoldan da aslında Japon kültürünü yaygınlaştırmayı amaç edinmişler, tartışma formlarında paylaşımlarda bulunmuşlar ve herhangi bir maddi talepleri olmadan mangaların ve animelerin çevirilerini yaparak daha geniş kitlelere yayılmasına zemin hazırlamışlardır (Çakıl, 2023, s. 36). Japon popüler kültürünün küresel yayılımı, hangi yazı diline çevrilirse çevrilsin Japon görsel dilini dünyadaki en baskın görsel dil biçimine dönüştürür. Manga ile etkileşime girenler genellikle okuyucudan daha fazlası olup ona gerçekte bir dil gibi davranan görsel konuşmacılar hâline gelir (Bouissou, 2010, s. 190). Anime ve manga sanatçıları yalnızca kendi kültürlerine ait öğelerden yararlanmakla birlikte evrensel konu ve değerleri de içeriklerinde bulundurlar. Böylece dünyayı nasıl algıladıklarıyla ilgili ya da dünya genelindeki takipçilerine ipuçları da verirler. "Anime ve manga birer iletişim kurma aracıdır. Japonya ile diğer ülkelerin kültürleri arasında birer köprü oluşturup anlatım biçimleri ve hikâyeleriyle ortak bir dil oluşturma çabasındadırlar" (Alicenap, 2014, s. 49).

Demet Fırat'ın 2017 yılında çeşitli platformlarda toplanan manga ve anime severler arasında hayran kültürünü incelemek amacıyla yapmış olduğu araştırmaya katılanların %39,4'ü 14-18 yaş arasında bulunan çocuklardan oluşmaktadır. 2019 yılında Yaman Efe'nin yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında Türkiye'de manga hayranlığı araştırılır. Bu tez konusunda manga türü Türkiye'de bir alt kültür olarak geçer. Veriler manga severlerin oluşturduğu bir Facebook sayfasından alınmıştır. Buna göre katılımcılardan en küçüğünün yaşı 15 olarak belirlenmiştir. Çalışmaya en çok katılım %36,67 oranında öğrencilerden oluşmaktadır. Çıkan sonuçlara göre katılımcılar ortalama olarak 10 yıldır manga okuduğunu belirtilmiştir. Türkiye'de diğer ülkelere nazaran mangayla tanışma yaşı özellikle satış ücretlerinden dolayı biraz daha geç olsa da sosyoekonomik düzeye göre bu yaş gerileyebilmektedir. Bu durumdan yola çıkılacak olunursa ortaokulda başlamış olmaları kaçınılmazdır.

İbrahim Kaya, Halil Tokcan ve Elif Çam'ın (2023) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin geleneksel çizgi roman ve Japon mangasıyla ilgili görüşleri alınmıştır. 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin oluşturduğu 10 kişilik grup üzerinden yapılan çalışmada klasik çizgi roman ve Japon manga türü çizgi romana yönelik görüşlerine göre öğrenciler; çizgi romanların kapak tasarımı (%70); konuşma balonlarındaki metinlerin okunurluğu (%60); yazı karakterleri (%60); konuşma balonlarının birbirini takip etme sırası (%60) konusunda klasik çizgi romanı daha başarılı bulurken; karakterlerin çiziminde, çizgi romanın renklendirilmesinde ve okumada tercih etmede iki çizgi romanı eşit derece (%50) başarılı bulmuşlardır.

Ayten Şenol Özçakır'ın (2023) yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında 7. sınıf öğrencilerinin görsel okuma becerilerinin kullanılmasında mangalar üzerinden eylem araştırılması yapılmıştır. Bu çalışmaya göre; ders materyali olarak mangaların kullanılması, uzun metinlerin kısaltılarak öğrencilerin derste daha aktif olmasını sağlamış ve dersi ilgi çekici hâle getirmiştir.

Yasin Yılmaz'ın (2022), yapmış olduğu çalışmada çizgi romanlar aracılığıyla değerler aktarımında Naruto örneği kullanılmıştır. Naruto'nun çizgi romanlarında kök değerler incelenmiştir.

Çocuk ve gençlerin kitaplarla buluşmasından ve aralarında köprü görevi yapacak olan taraflar; anne-babalar, öğretmenler, yazarlar ve kütüphanecilerdir. Öğretmenler; çocuk ve gençlerin yaşlarına uygun edebiyat hakkında bilgi verecek ve yeni kitaplarla tanıştıracak olan kişilerdir (Yağcı, 2007, s. 67). Çocuğun iyi kitap seçebilmesi aldığı çocuk edebiyatı kültürüne bağlıdır. Bir çocuğun okuma becerisi ile seçtiği kitapların düzeyi birbirleriyle ilişkilidir (Şirin, 2018, s. 71). Öncelikle aile olmak üzere çocuğa okuma alışkanlığını kuralına uygun edindirmesi gereken kişi yine öğretmendir. Özellikle ailenin eğitimsiz ve kitaptan uzak olduğu durumlarda sınıf ve Türkçe öğretmenlerine büyük görev düşmektedir. Şirin'e (2017, s. 61) göre çocuklarla ilgili iyi şeylerin yapılmayışı; bu alanın, başka kültürlerin iyi şeyleri tarafından doldurulmasına da zemin hazırlar.

Türkiye'de eğitim alanında mangalarla ilgili yapılmış çalışmalar kısıtlıdır. Yapılan çalışmalarda ise daha çok mangaların ders materyali olarak kullanılmasında ve değerler eğitiminde öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Ancak literatürde öğretmenlerin mangayla ilgili fikirlerinin alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1. Yöntem

Araştırmanın Modeli

Yapılan bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmada ana olguyu açıklamak için istatistikler değil; sözcükler ve resimler analiz edilir (Creswell, 2017, s. 34). Durum çalışmasında ise çoklu bilgi kaynakları aracılığıyla detaylı toplanan bilgiler (Creswell, 2006, s. 97) derinlemesine betimlenir ve incelenir (Merriam, 2018, s. 40).

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Nitel araştırma yöntemlerinde; görüşme, gözlem, anket, soru formu yöntemleriyle veri toplanır. Katılımcıların görüşlerini kısıtlamadan genel görüşme ve gözlem yapılarak veri toplanır ve bu görüşmede araştırmacının oluşturduğu açık veya kapalı uçlu sorular sorulur (Creswell, 2017, s. 265). Bu çalışmada çevrim içi ortamda Google Forms üzerinde geliştirilen ve alan uzmanlarının görüşleriyle oluşturulan otuz kapalı ve açık uçlu sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır.

Oluşturulan sorulardan ilk on ikisi katılımcı Türkçe öğretmenlerinin demografik yapılarını öğrenmek için; yaş, cinsiyet, mesleki deneyim, çalıştıkları kurumun coğrafi bölgesi ve türü üzerine sorulardan oluşmaktadır. Geriye kalan sorular ise katılımcıların öğrencilerinin ve kendilerinin mangaya, animeye dair görüşleri ve ilgileri üzerine kurulmuştur.

Hazırlanmış olan anket farklı alan uzmanının görüşüne sunulmuş ve dört Türkçe öğretmenin pilot uygulamasından sonra son şeklini almıştır.

Türkçe öğretmenlerinin bir popüler kültür ürünü olan mangaya dair görüşlerini almak için otuz maddelik anket Google Forms üzerinden paylaşılmış ve öğretmenlerin görüşleri alınmıştır.

Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde araştırmacı araştırmaya yönelik kategoriler oluşturur (Özdemir, 2010, s. 335). İçerik analizine göre kategorilendirilen veriler betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmıştır. Veri analizinde anlatılar ve görseller yoluyla bulguların gösterilmesinde literatür üzerine kişisel düşünceler yansıtılarak sonuçların ne anlam ifade ettiği yorumlanır (Creswell, 2017, s. 306).

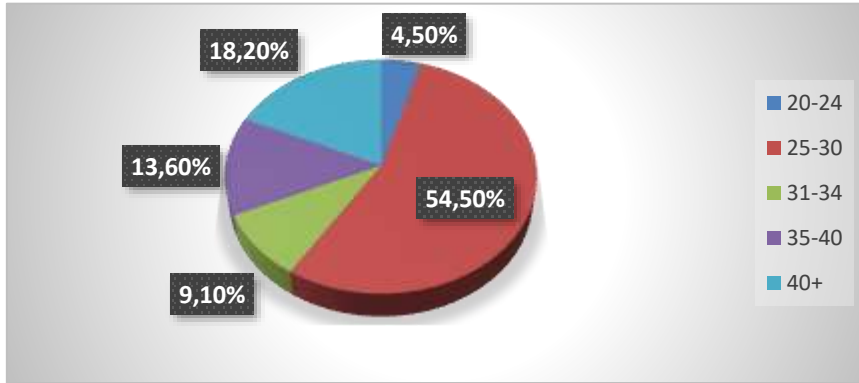
Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda genellikle kendi bağlamlarında kenetli olan ve derinlemesine analiz edilen küçük örneklerle çalışılır (Miles ve Huberman, 2016, s. 27). Araştırmacının çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme araştırmacılar, ana olgu hakkında bilgi almak veya onu anlamak için mekânları kasıtlı bir biçimde seçerler (Creswell, 2017, s. 267).

Çalışma grubu belirlenirken iki temel ölçüt kullanılmıştır. Bunların birincisi katılımcıların gönüllülük esasına göre çalışmaya katılmaları ikincisi ise aktif olarak Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda Türkçe öğretmenliği yapıyor olmalarıdır.

Araştırmacının çalışma grubunu MEB'e bağlı okullarda Türkçe öğretmenliği yapan yirmi iki öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcıların %72,7'si (16) kadın, %27,3'ü (6) erkektir.

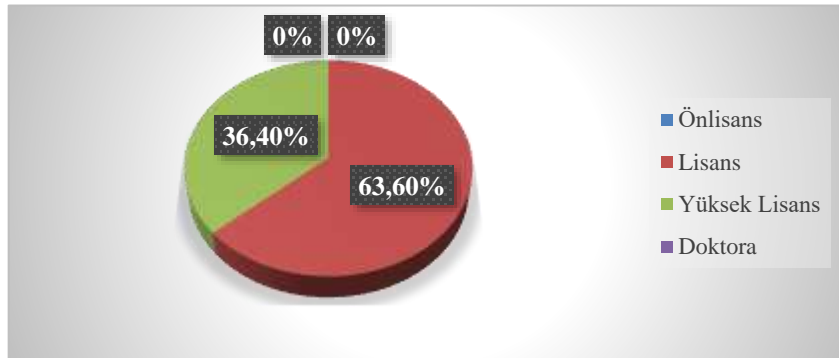
Katılımcıların yaşlarına ilişkin bilgiler Grafik 1'de verilmiştir.

Grafik 1: Yaşa Dair Bilgiler

Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında %54,5'i (12) 25-30, %18,2'si (4) 40+, %13,6'sı (3) 35-40, %9,1'i (2) 31-34, %4,5'i, (1) 20-24 yaş aralığındadır.

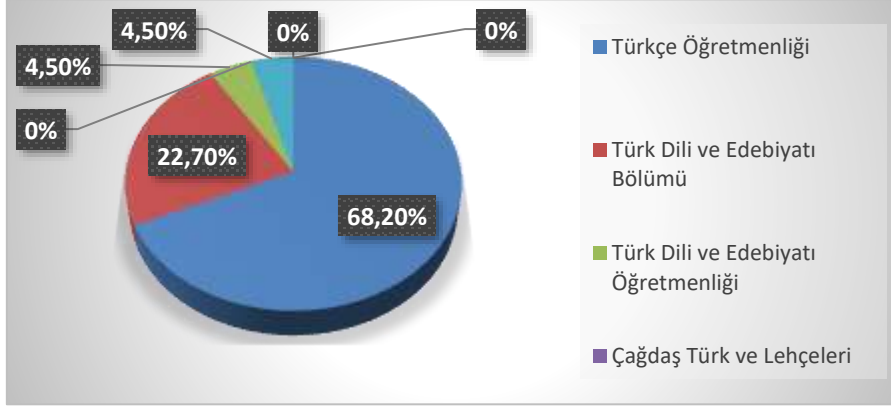
Katılımcı öğretmenlerin mezuniyet durumları Grafik 2'de gösterilmiştir.

Grafik 2: Mezuniyet Durumu

Grafik 2'ye göre katılımcıların %63,6'sı (14) lisans, %36,40'ı (8) yüksek lisans programlarından mezun olmuştur.

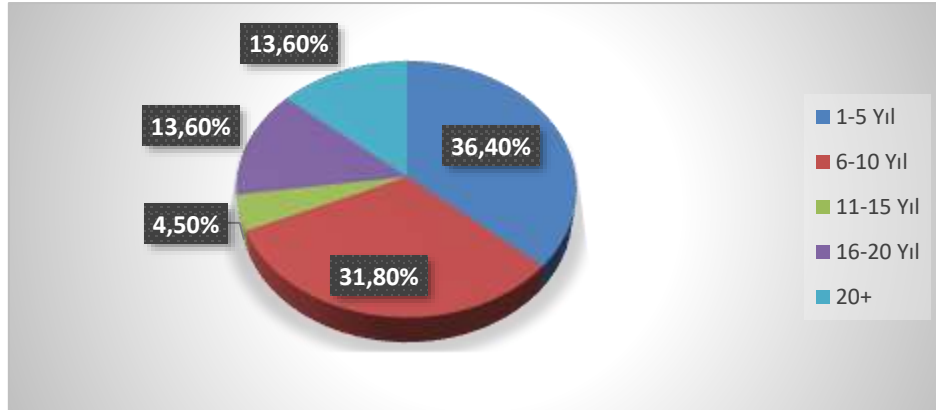
Katılımcıların mezun oldukları programlar Grafik 3'te gösterilmiştir.

Grafik 3: Mezun Olunan Program

Grafik 3 incelendiğinde katılımcıların %68,2'si (15) Türkçe Öğretmenliği, %22,7'si (5) Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, %4,5 (1) Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinden mezun olmuştur.

Katılımcıların mesleki deneyimleri Grafik 4'te gösterilmiştir.

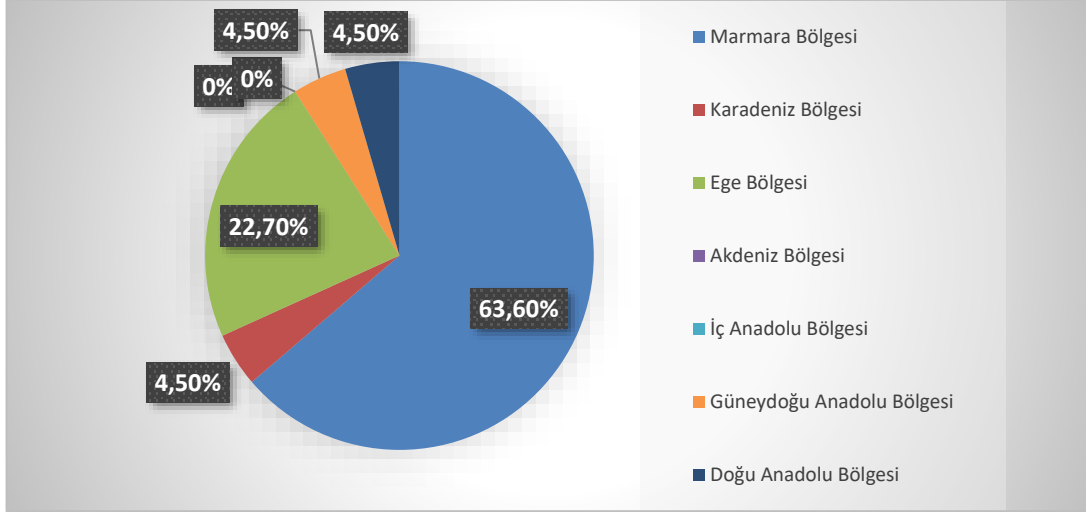

Grafik 4: Mesleki Deneyim

Grafik 4 incelendiğinde katılımcıların %36,4'ü (8) buldukları kurumda 1-5 yıl, %31,8'i (7) 6-10 yıl, %4,5'i (1) 11-15 yıl, %13,6'sı (3) 16-20 yıl ve %13,6'sı (3) 20 yıl ve üzerinde çalışmaktadır.

Katılımcıların %63,6'sı devlet ortaokulu, %22,7'si özel ortaokul, %4,5'i devlet imam hatip ortaokulu, %4,5'i devlet imam hatip kız ortaokulu, %4,5'i devlet imam hatip erkek ortaokulunda görev yapmaktadır.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin bölgesel dağılımı Grafik 5'te gösterilmiştir.

Grafik 5: Bölgesel Dağılım

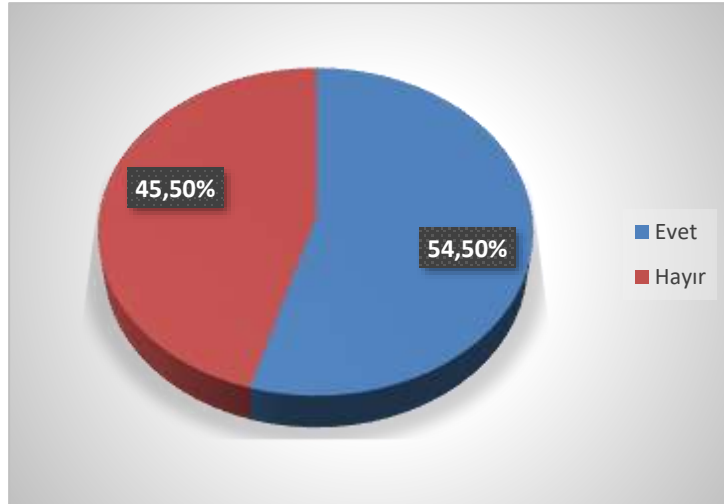
Grafik 5 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin %63,6'sı (14) Marmara Bölgesi, %4,5'i (1) Karadeniz Bölgesi %22,7'si (5) Ege Bölgesi %4,5'i (1) Doğu Anadolu, %4,5'i (1) Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nden araştırmaya katılmaktadır.

2. Bulgular ve Yorum

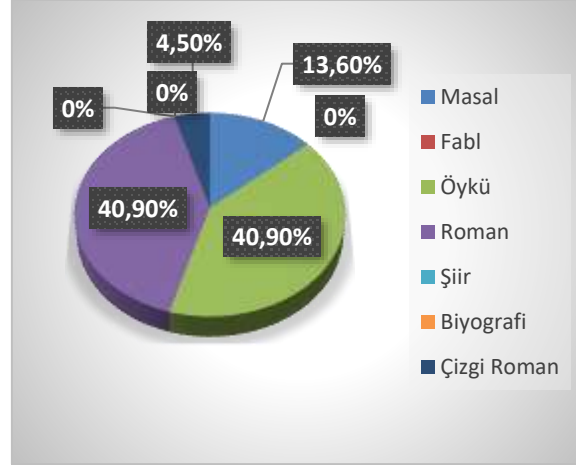
Uygulanan ankette elde edilen veriler içerik analizine göre beş farklı tema altında listelenerek katılımcıların mangaya dair görüşleri incelenmiştir.

2.1. Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıklarına İlişkin Görüşleri

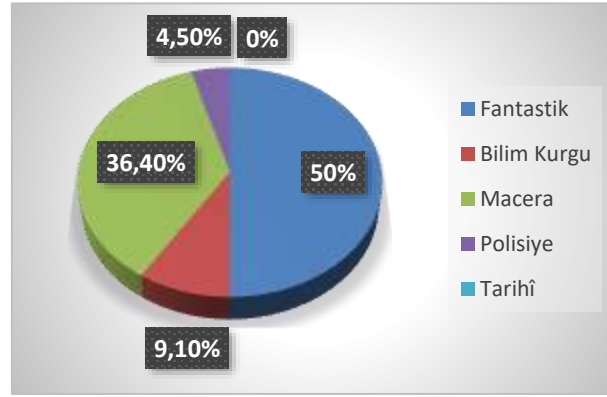
Öğretmenlere bu tema altında üç soru sorulmuştur. Öğretmenlerin sorulara göre verdiği cevaplar şu şekilde grafiklendirilmiştir:

Grafik 6: Öğrencilerinizin Okul Kütüphanesi Dışında Kitap Okuma Alışkanlığı Var mı?

Grafik 7: Öğrencileriniz Hangi Tür Kitapları Okumayı Sever?

Grafik 8: Öğrencileriniz İçeriklerine Göre Hangi Tür Kitapları Okumayı Sever?

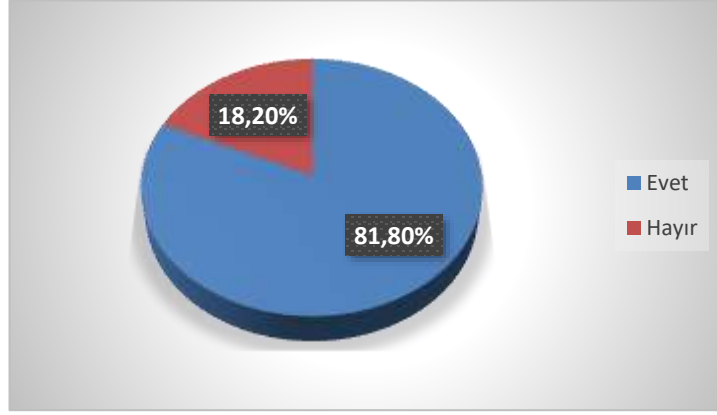
Grafik 6 incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerin %72,7'si (16) öğrencilerinin okul kütüphanesi dışında kitap okuma alışkanlıklarının olduğunu belirtmiştir. %27,3'ü (6) ise öğrencilerinin bu alışkanlığının olmadığını ifade etmiştir.

Grafik 7 incelendiğinde öğrencilerinin roman ve öykü türünde daha çok kitap okuduklarını (%40,6) beyan etmişlerdir. İkinci sırada ise %13,6 ile masal bulunmaktadır. Katılımcı öğretmenlerden sadece 1 tanesi (%4,5) öğrencilerinin çizgi romanı daha çok okuduğunu ifade etmiştir.

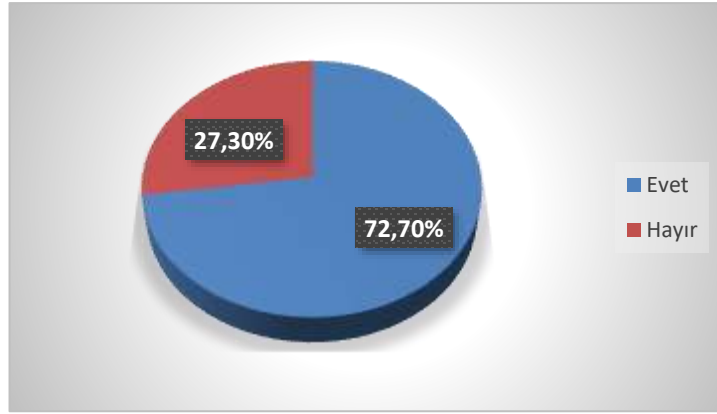
Grafik 8 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerden %50'si (11) öğrencilerinin daha çok fantastik türü sevdiğini belirtmiştir. Bu türü %36,4 (8) ile macera, %9,1 (2) ile bilim kurgu türünde kitaplar takip etmiştir. Katılımcılardan sadece 1 öğretmen öğrencilerinin polisiye türünde kitapları daha çok okuduğunu beyan etmiştir.

2.2. Öğrencilerinin Anime İzlemelerine ve Katılımcıların Anime Türüne İlişkin Görüşleri

Bu başlık altında öğretmenlere üç soru sorulmuştur. Öğretmenlerin cevapları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 9: Öğrencileriniz Anime İzliyor Mu?

Grafik 10: Anime Türünü Biliyor musunuz?

Grafik 9 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerden %81,8'i (18) öğrencilerinin anime izlediğini ifade etmiştir. %18,2'si (4) ise öğrencilerinin anime izlemediğini ifade etmiştir. Grafik 10 incelendiğinde öğretmenlerin %72,7'si (16) anime türünü bildiğini %27,3'ü (6) ise bu tür hakkında bilgi sahibi olmadığını beyan etmiştir.

Grafik 10'a "evet" cevabını veren katılımcılara anime türünün çocuğa göreliği hakkındaki fikirleri sorulmuştur. Konuya ilişkin bazı görüşler olumlu ve olumsuz olarak gruplandırılarak aşağıda verilmiştir:

2.2.1. Olumlu Görüşler

KK-8: Animeler doğru kullanıldığı takdirde öğrenciler için faydalı olabilirler. Çocuklar eğlenerek bazı değerleri öğrenebilir, animeler aynı zamanda da çocuklara yol gösterebilir. Tabii ki her şeyin fazlası zarar olduğu gibi animeleri de fazla izlemek zararlı olabilir.

KK-11: Günümüz çocuklarını düşündüğümüzde çocuk gerçekliğine uygun olduğunu düşünüyorum. Elbette animelerin bir sürü türünün olduğunu yetişkin animelerinin bu uygunluğun dışında kaldığını belirtmek gerekir.

2.2.2. Olumsuz Görüşler

KK-4: Animeleri iki gruba ayırmak gerektiğini düşünüyorum: Yetişkinlere yönelik animeler ve genele yönelik animeler. Birinci grup kesinlikle çocukların izleyemeyeceği konu içeriklerine sahip fakat ikinci grup konu olarak daha uygundur. Yine de 12 yaşından küçük bir çocuğun izlemesi gereken yapımlar olduğunu düşünmüyorum.

KK-7: Birçoğunun çocuklara uygun olmadığını düşünüyorum. Çizgi karakter görünce çocuklara uygunmuş algısı oluşsa da verdiği sözel ve sözel olmayan mesajlar henüz karakter gelişimi devam eden çocuklar için uygun değil bana göre.

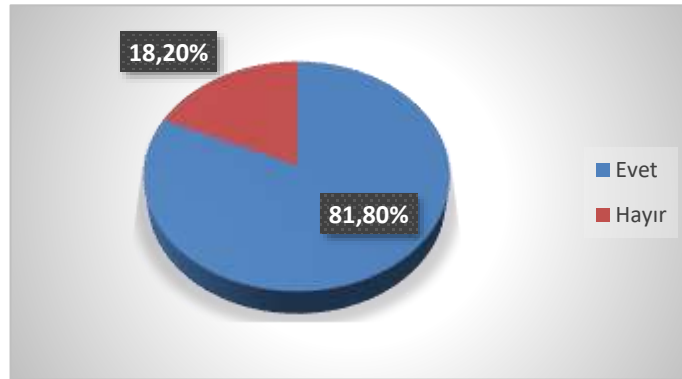
KK-10: Animeler belli bir yaş aralığına uygun olarak hazırlanmamaktadır. Yani her yaşa hitap edebilmektedir. Bu nedenle çocukların psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine, yanlış davranışlara özenme, cinsel gelişimde travmatik etkiler gibi birçok soruna yol açabilirler. Öğrenci anime seçerken yaşına uygun aralığa göre seçerek izlemesi ve bu bilince ulaşmış olması gerekmektedir.

KK-12: Gelişim ve yaş düzeyleri için olumsuz etkiler yaratabilecek bir durum. Cinsiyet karmaşası da doğurabilir.

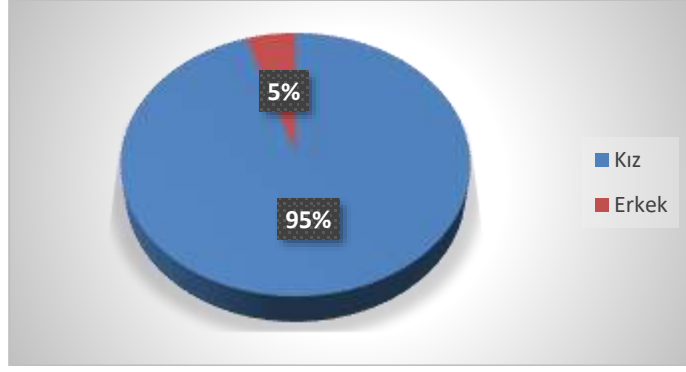
KK-15: Animeyi tür olarak biliyorum fakat içeriği hakkında detaylı bilgiye sahip olmadığım için sağlıklı bir değerlendirme yapamam fakat kısa kesitler hâlinde izlediklerimin kültürümüze uygun olmayan öğeler barındırdığı, aşağı yukarı öğrencilerle aynı yaştaki film karakterlerinin sürekli romantizm temalı içeriklerle ön planda tutulduğunu söyleyebilirim.

2.3. Öğrencilerinin Japon ve Kore Kültürüne İlgileri Hakkındaki Görüşleri

Bu başlık altında öğretmenlere iki soru sorulmuştur. Verilen cevapların grafiklendirilmiş hâli şu şekildedir:

Grafik 11: Öğrencilerinizin Japon ve Kore Kültürlerine Meraklı Mı?

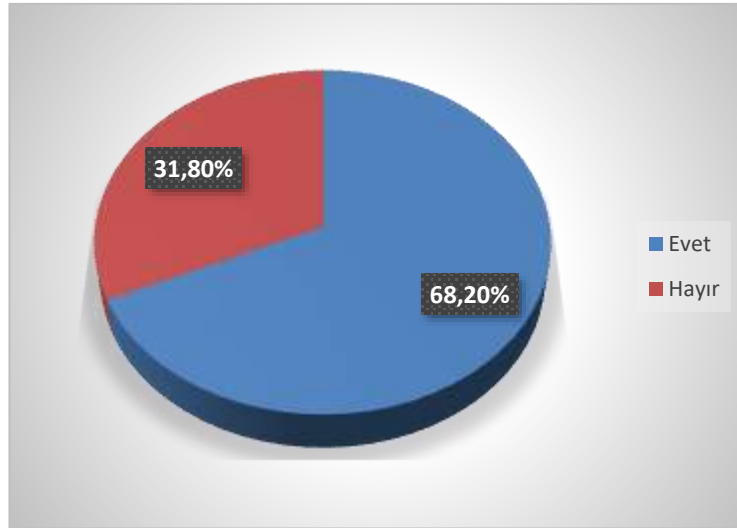
Grafik 12: Hangi Cinsiyetten Öğrencileriniz Bu Kültürlere Daha Meraklı? (Bu soruyu bir önceki soruya evet diyen katılımcıların cevaplamıştır.)

Grafik 11 incelendiğinde katılımcıların %81,8'i (18) öğrencilerinin Japon ve Kore kültürüne meraklı olduğunu, %18,2'si (6) ise öğrencilerinin bu kültüre meraklı olmadığını ifade etmiştir.

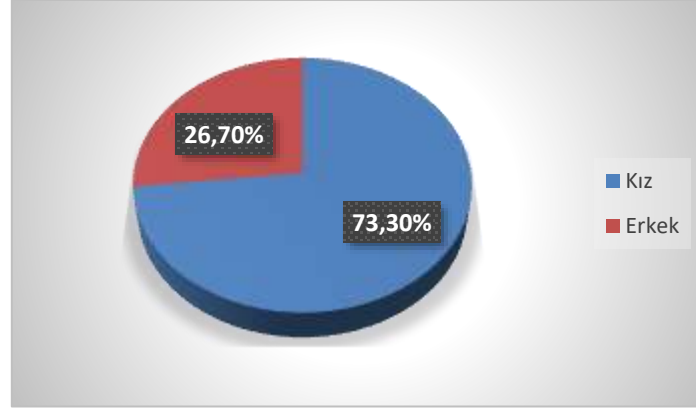
Grafik 12 incelendiğinde öğrencilerinin Japon ve Kore kültürüne meraklı olduğunu söyleyen katılımcılardan %95'i (19) daha çok kız öğrencilerinin bu kültürlere meraklı olduğunu ifade ederken sadece %5'i (3) erkek öğrencilerinin Japon ve Kore kültürüne meraklı olduğunu beyan etmiştir.

2.4. Katılımcıların Manga Türüne İlişkin Görüşleri

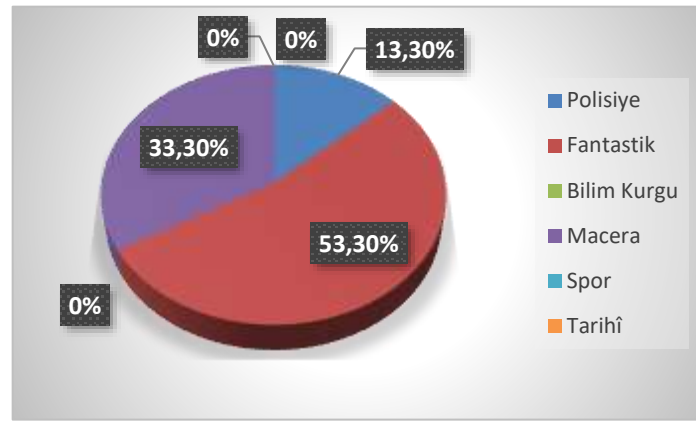
Bu başlık altında öğretmenlere sekiz soru sorulmuştur. Bu sorulardan dördü kapalı uçlu dördü açık uçludur. Katılımcı öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 13: Öğrencileriniz Manga Türünde Kitaplar Okuyor mu?

Grafik 14: Daha Çok Hangi Cinsiyetten Öğrencileriniz Bu Türü Okuyor? (Bu soruyu okuyor cevabını veren öğretmenler cevaplandırmıştır.)

Grafik 15: Öğrencileriniz Hangi Tür Mangaları Okumayı Tercih Ediyor? (Bu soruyu okuyor cevabını veren öğretmenler yanıtlamıştır.)

Grafik 13 incelendiğinde katılımcıların %68,2'si (15) öğrencilerinin manga türünde kitaplar okuduğunu belirtmiştir. %31,8'i (7) ise öğrencilerinin bu türde kitapları okumadıklarını ifade etmiştir.

Grafik 14 incelendiğinde öğrencilerinin manga türünde kitapları okuduğunu belirten öğretmenlerin %73,3'ü (11) bu tür kitapları kız öğrencilerinin okuduğunu %26,7'si (4) ise bu türde kitapları daha çok erkek öğrencilerinin okuduğunu belirtmiştir.

Grafik 15 incelendiğinde öğretmenlerin %53,3'ü (8) manga okuyan öğrencilerinin fantastik türü tercih ettiğini, %33,3'ü (5) macera, %13,3'ü (2) ise polisiye türünde mangaları okuduklarını beyan etmiştir.

Katılımcı öğretmenlerden öğrencileri manga okuyanlara sıklıkla hangi mangaları okudukları sorulmuştur. Manga türünde kitap okuyor mu sorusuna 15 katılımcı öğretmen "evet" cevabını verse de bu soruya yalnızca 3 öğretmen kitap ismiyle cevap vermiştir. Katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

KK-1: *Naruto, Death Note*

KK-2: *Horimiya, One-Punch Man, Limit*

KK-5: *Naruto, Death Note*

Katılımcı öğretmenlere manga türünü bilip bilmedikleri sorulmuştur. Öğretmenlerin %59,1'i (13) evet, %40,9'u (9) hayır cevabını vermiştir. Manga türünü bilen öğretmenlere bu türün çocuğa göreliği konusunda görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplardan birkaçı şu şekildedir:

KK-2: Kültürümüzle örtüşmemesi, cinsiyetsizlik fikrinin normalleştirilmesi, şiddet ve korku unsuru barındırması sebebiyle okumalarını doğru bulmuyorum.

KK-3: Çocuklara okumayı sevdirmek adına manga veya çizgi roman güzel bir geçiş aracı olabilir fakat konu olarak iyi ayrıştırılması gerekir. Bu noktada çoğu manga kitabı çocuklara uygun olmayacaktır.

KK-5: Dikkatli seçildiğinde oldukça yararlı olacağını düşünüyorum.

KK-7: Kesinlikle yaş, gelişim düzeylerine göre değil. Kültürel yozlaşmaya yol açabilecek, değerlerimize zarar verebilecek türden içeriklere sahip.

KK-10: Çocuklar karşılıklı konuşma ve görselin bir arada bulunduğu kitapları -çizgi romanları- okumayı genellikle daha çok seviyorlar. Bu nedenle mangaları da sürükleyiciliği, başlayıp bitirmeleri daha kolay olduğu için okumayı tercih ediyorlar fakat kız öğrenciler için romantizmin, erkek öğrenciler içinse polisiyenin ön plana çıktığı mangalar tercih ediliyor. Bu nedenle manganın konusuna göre çocuklara göreliği değişir diye düşünüyorum. Çocuğa göre olanların tespit edilerek okutulmasında sakınca görmüyorum.

Katılımcı öğretmenlerden %86,4'ü manga türünde kitap okumadığını; %13,6'sı ise bu türde kitapları okuduğunu belirtmiştir. Manga türünde kitap okuyan öğretmenlere hangi mangaları okudukları sorulmuş ve şu 2 cevap alınmıştır:

KK-1: Death Note

KK-2: Tutana Saldırı

2.5. Katılımcıların Öğrencilerine Kitap Tercihlerinde Nasıl Yönlendirmeler Yaptıklarına İlişkin Görüşleri

Bu başlık altında katılımcı öğretmenlere iki açık uçlu soru yöneltilmiştir. Öğretmenlerin "Öğrencilerinizi okuyacakları kitapları seçerken dikkat etmesi gereken hususlarda nasıl yönlendiriyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaplardan birkaçı aşağıda gösterilmiştir:

2.5.1. Öğrencinin İlgi ve İhtiyaçlarına Göre Öneride Bulunan Katılımcılar:

KK-1: Öğrenci ilgi alakalarını benimseyerek kitap önerisi yapıyorum ama eğitici yönü olmak zorunda şartını koyuyorum.

KK-13: Öncelikle ilgi ve beklentilerini dikkate alıyorum. Ona uygun kitaplardan bazı seçmeler yapıp uygun olanı ve beğendiğini kendisinin seçmesini sağlıyorum.

KK-19: Yaşına, seviyesine uygun seçtiriyor; mümkünse aynı yazar ve aynı türden seçtirmiyorum.

KK-22: Kütüphanemizde öğrencilerimizin yaş gruplarına göre düzenlediğimiz "Çocuk Edebiyatı" alanı var. Bu alandaki kitaplardan birini edindikten sonra, dersimizde seçtikleri kitapları değerlendiriyoruz. Bu bağlamda kitap kapağı, sayfa sayısı, görselin yoğunluğu, yazar, punto gibi unsurlara dikkat etmeleri gerektiğini seçtikleri kitaplar üzerinden anlatıyorum.

2.5.2. 100 Temel Eser Üzerinden Kitap Önerisinde Bulunan Katılımcılar:

KK-10: Genellikle 100 temel eserden okumalarını ve Türk ve dünya klasiklerini okumalarını tavsiye ediyorum.

KK-14: Genellikle 100 Temel Eser ve Çocuk Edebiyatı çerçevesinde yazılmış kitapları okumalarına, tanışmalarına yardımcı oluyorum. Bir kitapta aşırı şiddet, psikolojilerini kötü etkileyecek bir kavram / olay, cinsellik vb. unsurlar barındırıyorsa yaşlarına uygun olmadığı konusunda uyarıyorum. Kitap alırken çok seçici davranmaları konusunda yönlendirmelerde bulunuyorum ve kendim okumadığım kitapları öğrencilerime tavsiye etmemeye çalışıyorum.

2.5.3. Diğer Önerilerde Bulunan Katılımcılar:

KK-3: Onlara ufuk açacak, model oluşturacak kitaplar okumalarını öneriyorum.

KK-7: Kitap listeleri hazırlıyorum. Okuma dersi yapıp alışkanlık kazandırmak için gerekli ortamı farklılaştırıp okumayı keyifli hâle getirebilmek için onların okumalarını destekleyici etkinlikler yapıyorum.

Katılımcı öğretmenlerin; “Öğrencilerinizin yaşına uygun olmayan içerikte kitap okuduğunu fark ettiğinizde neler yaparsınız?” sorusuna verdiği yanıtlardan birkaçı şöyle:

KK-2: Kitap hakkında gerçekleştirdiğim bir sohbetin ardından bu kitabı kendilerine uygun başka bir seçenikle değiştirmeyi öneriyorum.

KK-12: Seviye olarak üstse ileri yaşlarda daha iyi anlayabileceğini anlatıyorum. Eğer içerikte sıkıntı varsa örnekler vererek kitapla ilgili onu olumsuz etkileyebilecek durumu anlatarak başka kitaplara yönlendiriyorum.

KK-13: Öğrenciyi sözlü olarak uyarıyorum. Ve yaşına uygun kitaplar seçmesi gerektiğini iletiyorum. Toplantılarda ailelerin bu konuda dikkatli olmalarını da özellikle belirtiyorum.

KK-14: Niçin uygun olmadığını açıklayarak okumayı bırakmasını öneririm.

KK-17: Kitaptan çıkartıyorum, uyarıyorum.

KK-18: Uyarıyorum sebebini anlatıyorum.

KK-22: Öncelikle yüzleştiriyorum. Neden uygun olmadığına ilişkin kitabın içerisinden bölümler okuyorum / gösteriyorum. Öğrencinin karakterine uygun olduğunu düşündüğüm kitapları öneriyorum ya da yanımda getirmiş olduğum kitaplardan seçim yapmasını istiyorum. Kütüphanede ders işlediğimiz zaman oradaki kitaplar arasından da seçim yaptırıyorum.

3. Sonuç ve Öneriler

Türkçe öğretmenlerinin bir popüler kültür ürünü olan mangalar hakkındaki görüşlerinin alınmasının amaçlandığı bu araştırmada, katılımcı öğretmenlerin öğrencilerinin çoğunlukla manga okuduğu ancak öğretmenlerin manga hakkındaki bilgilerinin kısıtlı olduğu görülmüştür.

Katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğrencilerinin okul kütüphanesi dışında kitap okuma alışkanlığının olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerinin daha çok roman ve öykü türünde fantastik ve macera içerikli kitapları okumayı tercih ettikleri görülmüştür. Bu dönüt Maden ve Önal’ın 2020 yılında dört yüz öğrenciyle yaptığı çalışmayla da uyumludur. Maden ve Önal’ın yapmış olduğu araştırmada öğrenciler arasında en çok tercih edilen tür %18,56 ile hikâye

%16,72 ile roman olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada öğrencilerin %28'i macera içerikli kitapları tercih ettiklerini belirtmiştir. Buna göre yapılan çalışmada öğretmenlerin öğrencileri hakkındaki gözlemlerinin adı geçen araştırmayla uyumlu olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler öğrencilerinin büyük çoğunluğunun anime izlediğini belirtmiştir. Japonya'da anime; manga sanatının çıkışının ardından dünyaya yayılımının hızlanmasında bir araç olarak kullanılmıştır. Animeler yine mangalardan oluşturulan görsel türler olarak ortaya çıkar. Türkiye'de ise televizyon ve internetin kullanımıyla anime izlenmesi artmış olup anime dünyasına giren bireylerin mangalara ilgisinin arttığı görülmüştür.

Öğretmenler daha çok kız öğrencilerinin Japon ve Kore kültürüne meraklı olduğunu belirtmiştir. Japon kültürünü yayma aracı olan manga ve animelerde idealize edilen kız tipi öğrencilerin ilgisini çekmeye elverişlidir. Karakterlerin yapıp ettikleri, davranışları, çocuk için örnek teşkil ederken okuyucu olan çocuk asıl karakterin yerine kendini koyup onun gibi davranmaya çalışacaktır.

Katılımcı öğretmenler öğrencilerinin manga okuduğunun farkında olup manga hakkında bilgi sahibi olsa da öğrencilerin ne okuduğunu merak edip herhangi bir mangayı incelemediği görülmüştür. Hangi mangaları okudukları sorusuna manga hakkında bilgi sahibi olan on üç öğretmenden yalnızca üç öğretmen cevap vermiştir. Bu durum öğretmenlerin öğrencilerin okuduğu manga hakkında yeterli bilgi sahibi olmasının önüne geçecek özelliğindedir. Arslan ve Kargın'ın 2021 yılında Türkçe ve edebiyat öğretmenleri arasında yaptığı çalışmada katılımcı öğretmenlerin çocuklara kitap önerirken daha çok eğitsel unsurlarına dikkat ettiği görülmüştür. Öğrencilerinin manga okuduğunu ifade eden öğretmenler mangayı okumadığı takdirde bu türün içeriğinin eğitsel unsurları hakkında öğrencilere somut örnek veremeyecektir. Öğretmenler öğrencilerinin okuduğu kitaplar hakkında yorum yaparken "Ben de okudum ve bu kitapta size uygun olmayan şu tür şeyleri gördüm." diyebilmeli ve öğrenciyle arasında empati kurmak için çabalamalıdır. Yapılan çalışmada öğretmenler, öğrencilere kitap önerirken de eğitsel yönlerine dikkat ettiğini ve daha çok 100 Temel Eser'den kitap okumalarını önerdiklerini belirtmişlerdir. 100 Temel Eser projesinin -günümüzde güncel olmasa da- öğretmenler için güvenilir bir kapı olduğu gerçektir. Bu nedenle daha geniş yelpazede ve sürekli güncellenen, uzman görüşleriyle oluşturulmuş bir öneri listesine Türkçe öğretmenlerin ihtiyacı olduğu göz önüne alınmalıdır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin *Öğrencilerinizin yaşına uygun olmayan içerikte kitap okuduğunu fark ettiğinizde neler yaparsınız?* sorusuna vermiş oldukları cevaplardan bazıları yukarıda verilmiştir. Buna göre öğretmenler genel olarak kitabın içeriği hakkında öğrencilerini uyaracakları ve bunun üzerine konuşacaklarını ifade etmişlerdir. Ancak öğretmenlerin kitaplar hakkında uyarıda bulunabilmeleri için çocukların sıklıkla elinde gördükleri, popüler olan bu kitapları okumaları ve kitapların içeriği hakkında bilgi sahibi olmaları gerekir.

Katılımcı öğretmenler genel olarak mangaları içerik boyutuyla çocuklara uygun görmemekle beraber, uygun içerikler oluşturulduğunda mangaların okunmasında bir sakınca görmemiştir. Ancak bugün piyasada bulunan mangalar çocukların gelişimini ve kültürünü olumsuz etkileyebilecek yapıdadır. Tür olarak mangaya bakıldığında ise öğrencilerin bu türe ilgisinin olduğu bir gerçektir. Daha çok görsele yer vermesi, hızlı tüketilmesi, kısa cümlelerden oluşması öğrencilerin ilgisini çekmektedir. Ancak bugünkü piyasada bulunan mangalar çocukların gelişimini ve kültürünü olumsuz etkileyebilecek yapıdadır. Bu yadsınamaz gerçeği bir kenara atmak yerine öğretmenlerin bu konuya daha fazla hassasiyet göstermesi ve manga

içerikleri için uygun materyallerin hazırlanmasına yönelik projelerde yer almaları uygun olacaktır.

Bal'ın 2016 yılında yapmış olduğu popüler kültür metinlerinin Türkçe eğitiminde kullanılmasını araştırdığı doktora tezinde araştırmaya katılan öğretmenler; Türkçe ders kitabındaki metinlerin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamadığını belirtmiştir. Bal'a (2016) göre; okul içi ve okul dışı ihtiyacı karşılamayan metinlerin Türkçe eğitiminde kalıcı öğrenme sağlayamayacaktır. Çocuk gelişen ve değişen dünyada durağan olmayan bir varlıktır. Çocuğun ilgileri dünyanın değişimine ister istemez ayak uydururken Çocuk Edebiyatı'nın içeriği ve Eğitim Fakültelerinin Çocuk Edebiyatı dersleri geleneksel boyutta kalmaktadır. Bu durum yetişen öğretmenlerin yeni çocuğu ve çocukluğu anlamasının önüne geçmektedir. Değişen yüzyılla beraber ulusal ve evrensel değerlerin korunduğu ancak çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının da karşılandığı ders kitaplarına ve edebî metinlere ihtiyaç vardır.

Kaynakça

1. Yazılı Kaynaklar

- Adorno, T. W. (2021). *Kültür endüstrisi kültür yönetimi*, çev. N. Ülner, M. Tüzel, E. Gen. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Algül, F. N. (2021). Popüler kültürün dayattığı kitapların çocukların değerler önceliği üzerindeki etkisi. *Millî Eğitim*, 50(229), 205-231.
- Alicenap, Ç. T. (2014). Yerelden evrensele Japon anime ve manga sanatı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(7), 31-60.
- Aslan, G. & Kargın, T. (2021). Öğretmenlerin kitap önerisinde buldukları ölçütlerin çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 35(4), 567-588.
- Atay, T. (2007). *Popüler kültürden kitle kültürüne çocukluğun dönüşümleri*. İçinde N. Ahioglu & N. Güney (Eds.), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi 5. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bal, M. (2016). *Popüler kültür metinlerinin ana dili eğitiminde kullanımı*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baş, B. (2015). *Türkçe öğretmenliği açısından çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bouissou, J. M. (2010). Manga: A historical overview. In M. Binark (Ed.), *Manga: An anthology of global and cultural perspectives* (p. 17-33).
- Brenner, R. E. (2007). *Understanding manga and anime*. Bloomsbury Publishing USA.
- Bulut, Y. (2015). Sosyal ve siyasal arasına sıkışmış bir düşünür: Ziya Gökalp ve hars-medeniyet kuramı. *Journal of Sociological Studies / Sosyoloji Konferansları*, (52), 79-110.
- Cebeci, K. (2003). *Kültürel emperyalizm ve medya*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakıl, A. E. (2023). *Anime ve manganın kültür tarihi dünden bugüne Türkiye'de anime ve manga*. İstanbul: Sakin Kitap.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*, çev. M. Bütün. Ankara: Siyasal Kitap.
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim araştırmaları*, çev. H. Ekşi. Ankara: EDAM Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi.
- Eagleton, T. (2011). *Kültür yorumları*, çev. Ö. Çelik. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Efe, Y. (2019). *Türkiye'de bir alt kültür olarak anime ve manga hayranlığı*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Fırat, D. (2017). *Asya'nın küresel tapınağı: Japon popüler kültürü Türkiye'deki anime ve manga hayranları üzerine bir alan araştırması*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fırat, D. (2020). Cool japan: Japon popüler kültürü ve mangalar dolayımı kültürel diplomasi. İçinde M. Binark (Ed.), *Asya'da Popüler Kültür ve Medya*. Ankara: Umag Yayıncılık.
- Fiske, J. (2021). *Popüler kültürü anlamak*. çev. S. İrvan. İstanbul: Pharmakon Yayınları.
- Gökalp, Z. (2019). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Karbon Yayınları.
- Kaya, İ. F., Tokcan, H. & Çam, E. (2023). Ortaokul öğrencilerinin geleneksel çizgi roman ve manga türü çizgi romana ilişkin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(11), 102-112.
- Köker, E. (2007). *Popüler kültür bağlamında günümüz toplumlarında çocukluğa verilen yeni biçim ve işlev*. İçinde N. Ahioğlu & N. Güney (Eds.), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi 5. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. Ankara Dipnot Yayınları.
- Maden, A. & Önal, A. (2020). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin öğrencilerin okuma eğilimlerine göre değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 30-41.
- Meriç, C. (1986). *Kültürden irfana*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*, çev. S. Turhan. Ankara: Nobel Akademik.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi*, çev. S. A. Altun & A. Ersoy. Ankara: Pegem Akademi.
- Oktay, A. (2009). *Popüler kültürden TV sömürmesine*. İstanbul: İthaki Yayınlar.
- Özçakır, A. Ş. (2023). *7. sınıf öğrencilerinin görsel okuma becerilerinin geliştirilmesinde manga kullanımı: bir eylem araştırması*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Öztekin, M. K. (2008). *Bir kültürel direniş aracı olarak Japon çizgi romanı "manga"nın incelenmesi*. Yayınlanmış Sanatta Yeterlilik Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Öztürk, D. S. G. & Bıkmaz, F. (2007). *Popüler kültür ve okul: Ankara ve Bolu illerinde ilköğretim öğrencileri üzerine yapılan bir araştırma*. İçinde N. Ahioğlu & N. Güney (Eds.), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi 5. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Petersen, R. (2011). *Comics, manga, and graphic novels: a history of graphic narratives*. Bloomsbury Publishing USA.
- Şirin, M. R. (2017). *Kuşatılmış çocukluğun öyküsü*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2018). *Çocukluğun kozası ve çocuk kültürü*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Aile ve Toplum Dergisi*, 11(6), 30-39.
- Tomlinson, J. (2017). *Küreselleşme ve kültür*. çev. A. Eker. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tomlinson, J. (2020). *Kültürel emperyalizm*. çev. E. Zeybekoğlu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Turhan, M. (2016). *Kültür değişimleri sosyal psikoloji bakımından bir tetkik*. Ankara: Altınordu Yayınları.

Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve gençlerin kitaplara ulaşmasındaki köprüler. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 62-71.

Yılmaz, Y. (2022). Çizgi romanlarla değer aktarımı-naruto örneği. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

2. Sözlü Kaynaklar

Katılımcıların kişisel bilgileri gizli tutulduğundan ad ve soyadları baş harfleriyle verilmiştir. Soruları cevaplarken ad veya rumuz kullanmaları istendiğinden rumuz kullanan katılımcıların rumuzları ve görüşme tarihleri aşağıda verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı Türkçe öğretmenliği yapmaktadır.

KK-1: (Güneş, 23.03.2023)

KK-2: (N. Ö. 23.03.2023)

KK-3: (D. K. 23.03.2023)

KK-4: (T.K. 23.03.2023)

KK-5: (B. Ş. 23.03.2023)

KK-6: (Sabahattin 23.03.2023)

KK-7: (K. B. 23.03.2023)

KK-8: (Filiz 23.03.2023)

KK-9: (M. A. Ç 23.03.2023)

KK-10: (B.A. 23.03.2023)

KK-11: (R. A. 24.03.2023)

KK-12: (A. D. 24.03. 2023)

KK-13: (B. S. 24.03.2023)

KK-14: (A. Y. 24.03.2023)

KK-15: (M. T. 24.03.2023)

KK-16: (Vuslatı 29.03.2023)

KK-17: (Simena, 29.03.2023)

KK-18: (F. O. 29.03.2023)

KK-19: (H. A. 29.03.2023)

KK-20: (E. A. Z. 29.03.2023)

KK-21: (Hamide 29.03.2023)

KK-22: (G. D. 13.04.2023)

3. Elektronik Kaynaklar

URL-1: TDK, <https://sozluk.gov.tr/> (28.10.2023)

URL-2: TDK, <https://sozluk.gov.tr/> (23.03.2024)

Extended Abstract

Japanese manga, a popular culture product in its own country, takes its place in the culture industry as Japan's soft power. After World War II, Japan, reborn from its ashes, exports manga, its own comics, to other countries, while also including the cultural elements of that country in the content. For example, in the 9-volume manga *Shokoku no Altair*, Mahmut, a young soldier in the Ottoman Empire, is among the characters. In the manga *Yume no Shizuku*, *Ougon no Torigako*, which means Dream Drops/Golden Birdcage, the character named Alexandra appears as Hürrem Sultan. While this situation causes the reader to embrace the story more, the fan base created indirectly becomes the carrier of Japanese culture. In certain bookstores that sell books in the manga genre, not only manga but also manga-related accessories are sold. Vlog-style videos about manga shopping are shot on Youtube. In these videos, manga fans dress and appear as a manga character in their daily lives.

The reading age of manga, which has taken place in our country since the 2000s, especially with the use of the internet, goes down to children. Although manga are also written for children, it is inevitable for children to reach manga that are not suitable for their age in terms of content in our country where information flow is provided rapidly and everything is accessible. Teachers act as a bridge between books and students. For this reason, it is also up to teachers to ensure that children have access to age-appropriate books. For this reason, in this study, instead of making the subject a child, the subject was

made a teacher about the manga that children read and that contain content that is not suitable for their age and childhood. Twenty-two Turkish language teachers from various regions of Turkey participated in this study, which aimed to learn the participating teachers' ideas and suggestions about manga and to learn the situation of their students' encounters with manga. Participating teachers were asked 30 questions via Google Forms. The answers were analyzed by content analysis. The analyzed data were divided into 5 themes: their opinions on their students' book reading habits, their opinions on their students' anime watching and their own knowledge of anime, their opinions on their students' interest in Japanese and Korean culture, the participants' opinions on the manga genre, and the participant teachers' opinions on how they guide their students in their book choices. Accordingly, 68.20% (15) of the 22 teachers who participated in the study answered yes to the question "Do your students read books in the manga genre?". Of the 15 teachers who answered yes, 73.3% (11) stated that this genre is mostly read by female students. When the 15 teachers who stated that their students read manga type books were asked which manga they read more, only 3 teachers responded to this question. While 2 of the 3 teachers who gave answers named Naruto and Death Note manga books, 1 teacher named Horimiya, One-Punch Man and Limit. According to this, although the teachers saw manga books in the hands of the students, they did not pay attention to which books their students read by name. Among the 15 teachers who stated that they knew the manga genre, 13.6% (2) stated that they had read manga books before. Accordingly, although the Turkish teachers who participated in the study were aware of manga books as a genre, they did not examine the content of the books they saw in the hands of the children by reading them, but only had an idea in form.

It was seen that the reactions of the teachers who participated in the study when they saw that students were reading books that were not suitable for their age and development were mostly warning and verbally expressing that the book was not suitable for their age. However, in order for teachers to be able to show these reactions and give concrete examples about the content of the books that children read, they themselves should have knowledge about the content of those books. Considering the answers given to the question of how do you guide the participant teachers on the issues that their students should pay attention to when choosing books, it was seen that the teachers mostly recommended books from the 100 Basic Works, which are not currently in force. Accordingly, in order for Turkish teachers to recommend books suitable for the age and development of their students, they need a book list that is updated in accordance with the age and created by a staff specialized in the field.

Although all these results do not show that manga should be discarded as a genre, according to the teachers participating in the study, students like the short, quick-ending illustrated content of manga. In this case, teachers see no harm in changing the content of manga as a genre and presenting it to students as a course material.

Turkish textbooks need to be updated in terms of content and made more interesting by taking into account that the child and childhood change in accordance with the age while preserving national and spiritual values.